

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

คำพิพากษาของศาลสูงโดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลฎีกา เป็นผลงานของฝ่ายตุลาการอันเกิดจากการตีความกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหารได้ตราขึ้นไว้บังคับ บางครั้งก็เป็นการสร้างหลักเกณฑ์ขึ้นเองโดยฝ่ายตุลาการ ประการสำคัญคือ คำพิพากษาศาลฎีกาเป็นคำวินิจฉัยของศาลสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรมของประเทศ ประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้นในระบบกฎหมายหลักสำคัญของโลก 2 ระบบก็คือ คำพิพากษาเช่นนี้มีสถานะอย่างไร ข้อนี้จะต้องพิจารณาว่าเป็นการตอบในระบบกฎหมายใด เนื่องจากในระบบประมวลกฎหมาย หรือระบบซีวิลลอว์ หรือระบบโรมาโน-เยอรมันนิกคั้งที่ใช้ในประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน สวิสเซอร์แลนด์ ออสเตรีย อิตาลี ญี่ปุ่น คำพิพากษาศาลฎีกามีใช้ที่มาของกฎหมาย (source of law) หากแต่เป็นตัวอย่งคำวินิจฉัยกฎหมายเท่านั้น ในขณะที่ในระบบกฎหมายจารีตประเพณี หรือระบบคอมมอนลอว์คั้งที่ใช้ในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แคนาดา คำพิพากษาศาลสูงเป็นที่มาของกฎหมายและมีผลผูกพัน (binding) ให้ศาลล่างต้องปฏิบัติ เพราะถือว่าเป็นกฎหมายของแผ่นดิน (The Law of The Land) จึงเห็นได้ว่า สถานะของคำพิพากษาย่อมขึ้นอยู่กับระบบกฎหมาย หรืออาจกล่าวกลับกันก็ได้ว่า ในแต่ละระบบกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกาก่อให้เกิดผลที่แตกต่างกันคือ ในระบบซีวิลลอว์ก่อก่อให้เกิดผลจูงใจ (persuasive force) ในระบบคอมมอนลอว์ก่อก่อให้เกิดผลผูกมัด (binding force)

ไทยเป็นประเทศในระบบประมวลกฎหมาย ฉะนั้นในเรื่องนี้จึงมีหลักกฎหมายเป็นอย่างเดียวกันกับฝรั่งเศสและเยอรมันคือ ประการแรกต้องถือว่าประมวลกฎหมาย

และพระราชบัญญัติต่างๆ อันเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร เป็นที่มาที่สำคัญที่สุดของกฎหมาย คำพิพากษาของศาลต่างๆ มีใช้กฎหมายหรือที่มาของกฎหมาย และประการที่สองก็คือ กฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ประกาศใช้แล้ว ย่อมมีผลยกเลิกกฎระเบียบอื่นทั้งหมดที่ขัด หรือแย้งกับกฎหมายลายลักษณ์อักษรนั้น

จากหลักกฎหมายดังกล่าว จึงเป็นที่เห็นได้ว่า คำพิพากษาของ ศาลฎีกาของไทยมีอิทธิพลเพียงแค่นี้ที่น่าทึ่งใจ (persuasive) ให้ศาลใน คดีหลังพิพากษาตามหากศาลในคดีหลังเห็นพ้องด้วยกับความเห็นของศาลฎีกาใน คำพิพากษานั้นเท่านั้น หากไม่เห็นพ้องด้วย ศาลในคดีหลังย่อมพิพากษาเป็น อย่างอื่นได้เสมอ คำพิพากษาของศาลฎีกาเป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งของการ ตีความข้อความของกฎหมายลายลักษณ์อักษรมาตราที่เกี่ยวข้องที่เป็นปัญหาเท่านั้น ในการตีความดังกล่าว ศาลฎีกาอาจตีความผิดไปในบางครั้งก็ได้ ไม่เป็นการ ยากที่เราจะพบคำพิพากษาของศาลฎีกาหลายคำพิพากษาที่ยังไม่ลงรอยเป็น แนวเดียวกันหรือคำพิพากษาของศาลฎีกาที่เดิมเคยตัดสินไว้อย่างหนึ่ง ต่อมาก็มี คำพิพากษาของศาลฎีกาที่วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ตัดสินเป็นอีกอย่างหนึ่ง คำพิพากษาของศาลฎีกายังอาจเป็นคำพิพากษาที่ตีความกฎหมายได้ถูกต้องและ ยุติธรรมในขณะที่ตัดสิน แต่ในเวลาต่อมาการตีความกฎหมายมาตราเดียวกันนั้น อย่างเดียวกันนั้นอาจกลายเป็นการตีความที่ไม่ถูกต้องและยุติธรรมก็ได้ เพราะ สภาพการณ์ต่างๆ ทางสังคม , การเมืองและเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงไปจาก เดิมมากแล้ว ซึ่งหลักการตีความกฎหมายหลักหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งยึดถือกันอยู่ใน ประเทศต่างๆ ที่ใช้ประมวลกฎหมายในปัจจุบันก็คือ หลักการตีความให้ สอดคล้องกับสภาพการณ์ต่างๆ แห่งสมัยปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ในบางประเทศเช่นประเทศไทย การเดินตามแนว
คำพิพากษาศาลฎีกาอาจกลายเป็นเรื่องจำเป็นหรือนิยมกันอย่างแพร่หลาย จนบ่อยครั้ง
ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกว่า คำพิพากษาศาลฎีกามีผลผูกมัดเกินกว่าที่จำเป็นในระบบ
กฎหมายของไทย ข้อนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจเกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. เหตุผลทางด้านประวัติศาสตร์กฎหมาย เดิมคำพิพากษาศาลฎีกาเป็น
พระบรมราชวินิจฉัยหรือเป็นคำวินิจฉัยของผู้ที่พระมหากษัตริย์ทรงไว้วางพระราชฤทัย
ให้เป็นผู้วินิจฉัย จึงมีความสำคัญและมีสถานะสูงในความรู้สึกของผู้พิพากษาและความรู้สึก
ของประชาชนทั้งหลาย เหตุการณ์ดังกล่าวนี้เกิดขึ้นในศตวรรษที่ผ่านมา จึงยังอยู่ใน
ความทรงจำและเคยชิน

2. เหตุผลทางด้านการศึกษา สถาบันที่สอนวิชากฎหมายนับแต่โรงเรียน
กฎหมายเรื่อยมา ต่างให้ความสำคัญกับคำพิพากษาศาลฎีกา ที่เป็นเช่นนี้ส่วนหนึ่ง
เนื่องจากผู้สอนส่วนใหญ่มิใช่นักวิชาการประจำมหาวิทยาลัย แต่เป็นผู้พิพากษาหรือผู้ที่
มาจากวงวิชาชีพทางกฎหมาย จึงมีความสะดวกและความเคยชินที่จะนำคำพิพากษาศาลฎีกา
มาอธิบายในการสอนกฎหมาย

3. เหตุผลทางด้านความจำเป็น ในระยะเวลาที่ผ่านมาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2. ผู้พิพากษาส่วนหนึ่งจะเป็นผู้พิพากษาที่สำเร็จการศึกษา
จากต่างประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ เมื่อบุคคลเหล่านั้นขึ้นไปอยู่ที่ศาลฎีกา ก็มัก
อ้างอิงคำพิพากษาศาลฎีกาที่มีมาแล้วเป็นแนวทางในการวินิจฉัย เป็นเหตุให้ศาลล่าง
ปฏิบัติตามด้วยเห็นว่าเป็นวิธีการที่ปลอดภัยและสะดวก ศาลต่างจังหวัดก็เป็นศาลที่
ห่างไกลความเจริญ ความรู้ทางกฎหมายก็มีจำกัด การเดินตามแนวคำพิพากษาศาลสูง
จึงเป็นเรื่องปลอดภัย และมักทำกันอย่างแพร่หลาย

4. เหตุผลทางด้านความเคยชิน ดังกล่าวแล้วว่า ผู้พิพากษาส่วนใหญ่เป็นผู้
สำเร็จการศึกษาจากประเทศคอมมอนลอร์หรือมิฉะนั้นก็เป็นศิษย์ของผู้ที่สำเร็จการศึกษา
จากประเทศคอมมอนลอร์ ที่มีการอ้างอิงคำพิพากษาศาลฎีกา

5. เหตุผลทางด้านกฎหมาย ข้อนี้อาจจะไม่มีน้ำหนักมากนัก แต่ก็ผลอยู่บ้างให้ศาลล่างต้องเชื่อถือศาลสูง ตามประเด็นที่ศาลสูงยื่นสำนวนส่งมาให้พิจารณา หรือวินิจฉัยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ในการเดินตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ศาลไทยมีวิธีปฏิบัติดังนี้

1. ถ้าเห็นว่าคดีนี้แตกต่างจากคดีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่อ้างมา ศาลก็จะชี้ให้เห็นความแตกต่างหรืออาจกล่าวรวมๆว่า ข้อเท็จจริงในคดีทั้งสองไม่ตรงกันอันเป็นหลักอย่างเดียวกับหลักว่าด้วยความแตกต่างแห่งคดี (distinction rule) ในระบบคอมมอนลอว์

2. ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงตรงกันหรือควรนำคำพิพากษาศาลฎีกามาใช้ได้ ก็จะวินิจฉัยโดยอ้างอิงคำพิพากษาศาลฎีกานั้นๆ

3. ในหลายกรณีอาจไม่อ้างอิงถึงคำพิพากษาศาลฎีกาใดเลย ทั้งที่เคยมีคำวินิจฉัยของศาลฎีกามาก่อน จนเป็นที่กล่าวกันว่า การที่ศาลเฉยเสียไม่กล่าวถึงคำพิพากษาศาลฎีกาอันเป็นบรรทัดฐาน ก็เท่ากับว่ายอมรับหรือเดินตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาอยู่นั่นเอง

4. อย่างไรก็ตาม ยังไม่เคยเห็นวิธีปฏิบัติที่ศาลล่างยกคำพิพากษาศาลฎีกามาอ้างแล้วกล่าวว่าตนไม่เห็นด้วย โดยมากก็มักวินิจฉัยใหม่โดยเลี่ยงการกล่าวถึงคำพิพากษาศาลฎีกานั้น ดังเช่นในคดีแรงงานเรื่องค่าชดเชย ซึ่งศาลแรงงานกลางในระยะแรก (พ.ศ. 2523-2524) มักวินิจฉัยไม่ตรงกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่มีมาก่อน แต่ในที่สุดภายหลังศาลแรงงานกลางก็วินิจฉัยตามแนวบรรทัดฐานนั้นๆ จะมีก็แต่ศาลฎีกาเองที่ไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาศาลฎีกาเดิม ซึ่งโดยมากมักนำเข้าปรึกษาในที่ประชุมใหญ่ หรือมีฉะนั้นจะมีก็แต่บทความหรือข้อเขียนทางวิชาการเช่น หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่อาจแสดงความไม่เห็นด้วยตรงๆ โดยอาจใช้ภาษาอย่างสุภาพ เช่น " ด้วยความเคารพต่อศาลฎีกา ผู้เขียนไม่เห็นพ้องด้วย " อันเป็นลีลาการโต้แย้งคำพิพากษาศาลสูงของอังกฤษ ในสำนวนที่ว่า " with due respect , I disagree with the

court)

ในทางปฏิบัติที่ศาลล่างไม่เดินตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาอาจเกิดจาก

1. การไม่รู้ว่าเคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาว่าไว้เช่นนั้น จึงเป็นเหตุให้วินิจฉัยไปในอีกทางหนึ่ง
2. การรู้ว่าคำพิพากษาศาลฎีกาว่าไว้เช่นนั้น แต่เหตุผลในคำวินิจฉัยขัดกับที่ตนเองเข้าใจ

ในสมัยก่อนเมื่อการตีพิมพ์คำพิพากษาศาลฎีกาเผยแพร่ยังอยู่ในวงจำกัด ผู้พิพากษาศาลต่างจังหวัดอยู่ในสภาพไกลปืนเที่ยง อาจเกิดกรณีแรกได้ง่าย อันชวนให้เข้าใจว่าศาลล่างมีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่เดินตามคำพิพากษาศาลสูงด้วยความกล้าหาญ แต่ที่จริงอาจเกิดจากความไม่รู้ก็ได้ มาในระยะหลังเมื่อมีการตีพิมพ์คำพิพากษาศาลฎีกาเผยแพร่กว้างขวางมากขึ้น ทั้งยังทราบได้รวดเร็วและมีความจำเป็นหลายอย่างบีบรัด จึงทำให้กรณีแรกลดน้อยลง หากจะมีการไม่เดินตามคำพิพากษาศาลฎีกาส่วนใหญ่ก็มีมาจากกรณีหลัง

การเดินตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาอาจมีประโยชน์อยู่มาก เพราะช่วยควบคุมความถูกต้อง ไม่ให้การให้เหตุผลแก่วงไกวออกไปคนละทางสองทาง ทั้งยังช่วยให้หลักเกณฑ์ในระบบกฎหมายไทยเป็นเอกภาพ เพราะศาลฎีกาจะเป็นด่านสุดท้ายในการตีความกฎหมาย อย่างน้อยถ้าศาลจะวินิจฉัยเป็นอย่างอื่น ก็ต้องหาเหตุผลที่เป็นพิเศษ หนักแน่น เพื่อมากลับคำพิพากษาของศาลสูง (overriding reasons) ซึ่งถ้าศาลทำเช่นนั้นไม่ได้ก็ควรเดินตามแนวคำพิพากษานั้นไปก่อน ข้อสำคัญคือ เมื่อศาลไม่เห็นด้วยศาลควรหาเหตุผลที่เฉียบแหลม คมคาย มีหลักเกณฑ์ทางวิชาการสนับสนุน ยิ่งกว่าเหตุผลของคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีก่อน

มีคำถามที่ถามกันมาตลอดว่า ถ้าในระบบประมวลกฎหมายหรือซีวิลลอว์ไม่ให้ศาลเดินตามคำพิพากษาศาลฎีกาแล้ว จะให้ศาลเดินตามหลักอะไรในเมื่อตัวบทกฎหมายก่อให้เกิดปัญหา เป็นทางสองแพร่งหรือสามแพร่งเช่นนั้น เช่น ปัญหาการตีความ

เรื่องอายุความฟ้องผู้รับขนทางทะเล เรื่องการจ่ายเงินค่าชดเชยตามกฎหมายแรงงาน เรื่องสัญญาจะขายฝากมีได้หรือไม่ เรื่องสิ่งใดคือความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ในประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย เช่นฝรั่งเศส เยอรมัน สวิสเซอร์แลนด์ หรือญี่ปุ่น ต่างก็มีนักกฎหมายชั้นนำของประเทศและเจ้าทฤษฎีต่างๆเป็นหลัก อันจะเป็นเหตุให้ศาลหยิบยกเอาทฤษฎีของนักกฎหมายคนใดคนหนึ่งมาสนับสนุนเหตุผลฝ่ายตนได้ง่าย แต่ในประเทศไทย โดยระบบการศึกษากฎหมายและประวัติการศึกษากฎหมายของเรายังหานักกฎหมายไทยที่เป็นเจ้าตำรับเช่นนั้นได้ยาก การเดินตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาไปก่อนในระยะนี้ก็มีส่วนดีที่จะควบคุมมิให้คำวินิจฉัยแกว่งไกวออกไปอยู่บ้าง

ในการนี้ผู้วิจัยได้สำรวจทัศนคติผู้ที่อยู่ในวงการกฎหมาย 3 ฝ่าย คือ ผู้พิพากษา นักกฎหมายฝ่ายปฏิบัติ (พนักงานอัยการ ทนายความ และอื่นๆ) และ นักกฎหมายฝ่ายวิชาการ (อาจารย์และนิสิตนักศึกษา) เพื่อสำรวจความเห็นว่ามี ความเห็นด้วยกับการที่ศาลล่างเดินตามแนวคำพิพากษาของศาลสูงหรือไม่ ในการปฏิบัติ งานของตนมีการเดินตามมากน้อยเพียงใด และมีหลักปฏิบัติอย่างไรว่า เมื่อไหร่ควรเดินตาม เมื่อไหร่ไม่ควรเดินตาม ในกรณีไม่เห็นพ้องด้วยกับคำพิพากษาศาลฎีกาต่าง มีทางออกอย่างไร

ผู้พิพากษาส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่ศาลล่างพิพากษาเดินตามแนวคำพิพากษาของศาลสูง โดยที่ส่วนใหญ่เห็นด้วยเพราะเหตุผลที่ว่า คดีที่มีข้อเท็จจริงคล้ายคลึงกัน น่าจะมีผลที่เหมือนกันและคำพิพากษาของศาลสูงมีเหตุผลที่น่าเชื่อถือ ทำให้ศาลล่างส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกับแนวคำพิพากษาของศาลสูง โดยเฉพาะคำพิพากษาศาลฎีกา ผู้พิพากษาในศาลล่างส่วนใหญ่ให้ความสนใจและพิพากษาเดินตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกากันเป็นส่วนมากด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกามีอิทธิพลในการชักจูงใจให้พิพากษาเดินตามเป็นอย่างยิ่ง โดยไม่แตกต่างกันมากนักทั้งคำพิพากษาศาลฎีกาธรรมดาหรือโดยที่ประชุมใหญ่ แต่อย่างไรก็ดีคงมีน้ำหนักชักจูงใจมากกว่าคำพิพากษาศาลอุทธรณ์และคำพิพากษาศาลชั้นต้น

โดยที่คำพิพากษาศาลอุทธรณ์มีน้ำหนักในการชักจูงใจให้พิพากษาตามเพียงระดับปานกลางเท่านั้น ในขณะที่คำพิพากษาศาลชั้นต้นแม้จะเป็นที่สนใจแต่น้ำหนักในการชักจูงใจให้พิพากษาตามมีอยู่น้อยมาก

อย่างไรก็ดี หากผู้พิพากษาท่านใดมีความเห็นที่ไม่เหมือนกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้วินิจฉัยไว้แล้ว แม้ว่าคดีจะมีข้อเท็จจริงที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกันก็ตาม ผู้พิพากษาส่วนใหญ่ก็เลือกที่จะพิพากษาตามความเห็นส่วนตัวมากกว่าพิพากษาเดินตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ไม่เห็นด้วยนั้น และหากเป็นกรณีที่เกิดขึ้นในการพิจารณาพิพากษาขององค์คณะผู้พิพากษา ผู้พิพากษาส่วนใหญ่ก็ยังเลือกที่จะพิพากษาตามความเห็นส่วนตัว โดยที่จะพยายามอธิบายเหตุผลให้องค์คณะพิพากษาตามความเห็นของตนเอง แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า มีผู้พิพากษาเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีความเห็นที่จะทำความเห็นแย้ง

ส่วนผู้ประกอบวิชาชีพทางนิติศาสตร์นั้น มีส่วนที่ไม่เห็นด้วยกับการที่ศาลล่างพิพากษาเดินตามแนวคำพิพากษาของศาลสูงมากกว่าเห็นด้วยเพียงเล็กน้อย โดยผู้ประกอบวิชาชีพนิติศาสตร์อื่น ๆ มีความเห็นไปในทางไม่เห็นด้วยมากที่สุด รองลงมาได้แก่พนักงานอัยการและทนายความ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ประกอบวิชาชีพทางนิติศาสตร์อื่น ๆ อาจไม่มีส่วนมาเกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาพิพากษาของศาลมากนัก ในขณะที่พนักงานอัยการและทนายความต้องประกอบวิชาชีพในศาลโดยตรง จึงอาจเห็นด้วยในการที่ศาลล่างพิพากษาเดินตามแนวคำพิพากษาของศาลสูงมากกว่า เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการดำเนินคดีเมื่อมีคดีเกิดขึ้น ทนายความก็สามารถคาดการณ์ถึงผลของคดีได้ก่อนล่วงหน้าพอสมควร ในเมื่อมีข้อเท็จจริงในคดีเกิดขึ้นคล้ายคลึงกับที่ศาลสูงเคยวินิจฉัยไว้แล้ว ผลของคำพิพากษาจะเป็นอย่างไร

ส่วนบุคลากรในคณะนิติศาสตร์นั้น ในส่วนของอาจารย์คณะนิติศาสตร์ ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการที่ศาลล่างพิพากษาเดินตามแนวคำพิพากษาของศาลสูง แต่ในส่วนของนิสิตนักศึกษากลับมีความคิดเห็นไปในทางเห็นด้วยมากกว่าไม่เห็นด้วย

สาเหตุของปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องเกี่ยวกับการเดินตามแนวคำพิพากษาของศาลสูง

ที่สำคัญรองลงมาจากทัศนคติและความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องนี้ก็คือ การเผยแพร่คำพิพากษาของศาลสูงไม่เป็นที่แพร่หลายนัก ทั้งในหมู่นักวิชาการหรือผู้ประกอบการวิชาชีพทางนิติศาสตร์ โดยที่ในปัจจุบันการเผยแพร่คำพิพากษาคงมีเพียงคำพิพากษาศาลฎีกาเท่านั้น ซ้ำยังเป็นเพียงบทความย่อและมีการเผยแพร่เพียงบางส่วนเท่านั้นด้วย

การเดินตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในการประกอบวิชาชีพทางนิติศาสตร์ แม้ว่าผู้ประกอบการวิชาชีพทางนิติศาสตร์จะมีความเห็นไปในทางไม่เห็นด้วยที่ศาลล่างพิพากษาเดินตามแนวคำพิพากษาของศาลสูงก็ตาม แต่ส่วนใหญ่ก็ให้ความสนใจต่อคำพิพากษาศาลฎีกา โดยเห็นว่าเป็นตัวอย่างในการใช้การตีความกฎหมายและได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการประกอบวิชาชีพเป็นอย่างมากด้วย

การเดินตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในการเรียนการสอนวิชานิติศาสตร์ บุคลากรในคณะนิติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์หรือนิสิตนักศึกษา ส่วนใหญ่ให้ความสนใจต่อคำพิพากษาศาลฎีกาและเห็นด้วยที่มีการนำเอาแนวคำพิพากษาศาลฎีกามาใช้ในการเรียนการสอนวิชานิติศาสตร์ และยังเห็นว่าหนังสือตำราวิชานิติศาสตร์ โดยเฉพาะในส่วนแพ่ง มีการนำเอาแนวคำพิพากษาศาลฎีกามากกล่าวอ้างอิงไว้เป็นอย่างมากด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ในระบบกฎหมายไทยซึ่งเป็นระบบประมวลกฎหมายหรือซีวิลลอว์ ซึ่งคำพิพากษาศาลฎีกามีใช้ที่มาของกฎหมายและไม่ยอมรับการมีอยู่หรือเป็นอยู่ของ Doctrine of Precedent และไม่ใช่ Judge made Laws แต่คำพิพากษาศาลฎีกากลับมีอิทธิพลต่อวงการกฎหมายทั้งในทางปฏิบัติและทางวิชาการอย่างสูง ฉะนั้น การจะอ้างอิงหรือการเดินตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา นักกฎหมายไทยต้องพึงระมัดระวังและทำความเข้าใจในคำพิพากษาศาลฎีกาให้ถูกต้องตามระบบกฎหมายเสียก่อน ว่าหากคำพิพากษาศาลฎีกาจะมีอิทธิพลก็มีอิทธิพลเพียงแก่น้ำหนักชักจูงใจ (persuasive) ให้ศาลในคดีหลังพิพากษาเดินตามเท่านั้น มิใช่มีผลในลักษณะผูกมัด (binding) ศาลทุกศาลให้ต้องพิพากษาตาม

2. แนวคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นเพียงแนวทางที่ชี้ให้เห็นถึงการตีความกฎหมายของศาลฎีกาก่อนเป็นตัวอย่าง ที่ผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายอาจนำมาใช้ในการประกอบวิชาชีพได้ อย่างไรก็ตามคำพิพากษาเดิมที่เคยตัดสินไว้อาจเป็นคำพิพากษาที่ตีความกฎหมายได้อย่างถูกต้องและยุติธรรมในขณะที่ตัดสิน แต่ในเวลาต่อมาการตีความกฎหมายนั้น อาจกลายเป็นการตีความที่ไม่ถูกต้องและยุติธรรม เพราะสภาพการณ์ต่าง ๆ ของสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ อาจได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแล้ว หลักการตีความให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ต่าง ๆ แห่งสมัยปัจจุบัน จึงเป็นหลักการตีความกฎหมายที่สำคัญหลักหนึ่งในปัจจุบัน ที่ผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายสมควรนำมาใช้

3. ในการเดินตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา บทบาทของผู้ประกอบวิชาชีพในทางกฎหมายที่มีส่วนในการพัฒนากฎหมายไทยให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปในแนวทางที่ถูกต้อง กล่าวคือ ทำให้คำพิพากษาศาลฎีกาลดสถานะที่สูงยิ่งลงและทำให้ความเห็นของนักวิชาการหรือนักทฤษฎี มีน้ำหนักสูงส่งขึ้น ดังที่ปรากฏในประเทศทั้งหลายที่ใช้ประมวลกฎหมาย ทั้งนี้ควรเริ่มจากการทำความเข้าใจในระบบกฎหมายไทยให้ถูกต้อง และตามทีควรจะเป็นด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนากฎหมาย ผู้พิพากษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนากฎหมายอย่างมาก การเดินตามแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาอาจมีประโยชน์อยู่มากเพราะช่วยควบคุมผลคำวินิจฉัยให้มีความถูกต้อง ไม่ให้การให้เหตุผลแก่วงไกวออกไปนอกกลุ่มนอกทาง ทั้งยังช่วยให้หลักเกณฑ์ในระบบกฎหมายไทยเป็นเอกภาพ ซึ่งหากศาลจะวินิจฉัยเป็นอย่างอื่น ก็ต้องหาเหตุผลที่เป็นพิเศษหนักแน่นเพื่อมากลับคำพิพากษาของศาลฎีกาเดิม ซึ่งหากยังทำไม่ได้ก็ควรเดินตามแนวคำพิพากษานั้นไปก่อน ข้อสำคัญเมื่อศาลไม่เห็นด้วยศาลก็ควรหาเหตุผลที่เฉียบแหลม คมคาย มีหลักเกณฑ์ทางวิชาการสนับสนุนยิ่งกว่าเหตุผลของคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีก่อน

นักกฎหมายฝ่ายปฏิบัติ เช่น พนักงานอัยการ ทนายความ หรืออื่น ๆ ซึ่งมีแก่นนำเอาแนวคำพิพากษาศาลฎีกาไปใช้ในการประกอบวิชาชีพตามกฎหมายเป็นอย่างมากก็มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากฎหมายด้วย ดังนั้นการนำเอาแนวคำพิพากษาศาลฎีกาไปใช้จึงสมควรนำ

ไปใช้อย่างถูกต้องตามระบบและพึงทำความเข้าใจในคำพิพากษาศาลฎีกาที่จะนำไปใช้เสียก่อน ส่วนนักกฎหมายฝ่ายวิชาการก็ควรจะมีบทบาทในการพัฒนากฎหมาย ในการนำเอาแนวคำพิพากษาศาลฎีกาไปใช้ในการเรียนการสอนวิชานิติศาสตร์ ก็สมควรที่จะมีการศึกษาวิจัย เพื่อช่วยในการอธิบายความหมายของการใช้การตีความกฎหมายในคำพิพากษาศาลฎีกานั้น ๆ ด้วย เพื่อสร้างสรรค์ผลงานในทางกฎหมายอันเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการ และสมควรช่วยกันชี้แนะและวางแนวทางการเดินตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาด้วย เพื่อสร้างความเข้าใจในระบบกฎหมายของประเทศไทยเราอย่างถูกต้องตามระบบที่ควรจะเป็น ฉะนั้น หากเห็นว่าคำพิพากษาศาลฎีกาใดไม่ถูกต้อง เพื่อไม่ให้แนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ตัดสินผิดพลาดนั้น ได้ดำรงอยู่ให้ยึดถือเป็นแนวทางให้เห็นหรือพิพากษาตามต่อไป ก็สมควรที่จะวิพากษ์วิจารณ์คำพิพากษาศาลฎีกานั้น ๆ ซึ่งหากมีนักกฎหมายชี้ให้เห็นความผิดพลาดนั้นแล้ว ก็อาจเป็นสาเหตุให้ศาลฎีกาทบทวนปัญหานั้นใหม่ หากมีปัญหายุ่งยากเกี่ยวกันนั้นขึ้นมาสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาอีก อันจะมีผลทำให้การใช้การตีความกฎหมายของไทย ถูกต้องและยุติธรรมยิ่ง ๆ ขึ้นไป

4. การเผยแพร่คำพิพากษาศาลฎีกา สมควรปรับปรุงและแก้ไขให้เป็นที่แพร่หลายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะคำพิพากษาศาลฎีกาที่เผยแพร่อาจให้เอกชนหรือส่วนราชการอื่นใด เข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแพร่มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

คำพิพากษาศาลฎีกาทั้งหลายที่มีออกมา อาจจะไม่เป็นในรูปแบบของสารบัญ คำพิพากษาศาลฎีกาอย่างปัจจุบัน แต่อาจใช้สื่ออย่างอื่นเข้ามาใช้ในการเก็บรวบรวมและเผยแพร่ก็ได้ เช่น การเก็บคำพิพากษาศาลฎีกาในรูปแบบของไมโครฟิล์มไว้ในห้องสมุดต่างๆ ของศาล เพื่อให้ผู้ที่สนใจอยากจะทราบสามารถขอตรวจค้นได้โดยง่าย และการเก็บคำพิพากษาศาลฎีกาในรูปแบบของไมโครฟิล์มนี้ก็สมควรที่จะเป็นคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับเต็มมากกว่าฉบับคัดย่อ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่ได้อ่านศึกษาคำพิพากษาสามารถทราบข้อเท็จจริงของคดีได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ทุกประการ

อย่างไรก็ตามมีข้อควรระวังว่า การเผยแพร่คำพิพากษาศาลฎีกาให้กว้างขวาง

แต่เพียงประการเดียว อาจเท่ากับเป็นการตอกย้ำความสำคัญของคำพิพากษาศาลสูง จึงควรส่งเสริมให้มีการเขียนหมายเหตุหรือบันทึกท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาให้แพร่หลายตามไปด้วย จึงจะได้ประโยชน์ในทางวิชาการ เพราะบันทึกหรือหมายเหตุส่วนนี้เอง ถ้าหากเป็นผลงานที่มีคุณภาพก็จะดึงให้คำพิพากษาศาลฎีกาลงมาจากระดับของความเชื่อผิดๆ ที่ว่าเป็นบ่อเกิดของกฎหมาย หรือมีพลังบังคับ (binding force) มาเป็นเพียงสถานะที่ว่า เป็นตัวอย่างของการใช้กฎหมายที่ดีในทางปฏิบัติและมีพลังจูงใจ (persuasive force) เท่านั้น ทั้งอาจมีข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนหรือแง่มุมชวนให้โต้แย้งได้ อันจะไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการเท่านั้น หากแต่ยังจะทำให้ความเข้าใจในระบบกฎหมายของประเทศถูกต้อง ตามที่ควรจะเป็นอีกด้วย